

ساخت و اعتبار یابی ابزار اندازه گیری مسئولیت پذیری ورزشی

نغمه ساجدی^۱، حسین سپاسی^{۲*}، پریش نوربخش^۳

ص.ص: ۸۴-۶۷

تاریخ دریافت: ۹۸/۱۰/۲۲

تاریخ تصویب: ۹۹/۰۳/۲۴

چکیده

بدون شک علاوه بر توانایی های فردی و مهارت های گروهی ورزشکاران، مسئولیت های ورزشی نیز در موفقیت و کسب مقام قهرمانی ورزشکاران بدون تاثیر نبوده است. کسب این مقام ها و افتخارات داخلی و خارجی بر مسئولیت پذیری فردی و گروهی ورزشکاران از یک سو و مسئولیت پذیری حرفه ای سازمان ورزشی از سویی دیگر در ارتباط با جامعه تاثیر خواهد گذاشت. شهروندان انتظار دارند که ورزشکاران خود را نه تنها در اوج قهرمانی ببینند، بلکه انتظار دارند آن ها را در اوج مدارج اخلاقی مشاهده کنند و از آن ها به عنوان اسطوره ها یاد نمایند. هدف تحقیق حاضر ساخت و اعتباریابی ابزار اندازه گیری مسئولیت پذیری ورزشی است. در تحقیق حاضر از روش تحلیل عامل اکتشافی برای دستیابی به نتایج آماری مناسب استفاده شد. ابتدا داده های کیفی و به دنبال آن داده های کمی گردآوری و تجزیه و تحلیل شد. ابزار مورد نظر بین ۳۶۰ نفر از بازیکنان تیم های لیگ برتر والیبال توزیع گردید تا ثبات درونی و اعتبار سازه ای ابزار مورد بررسی های آماری قرار گیرد که با تحلیل عامل اکتشافی داده های اصلی با استفاده از روش مؤلفه های اصلی به شیوه چرخش متعامد انجام پذیرفت. پس از طی مراحل کیفی و کمی، پرسشنامه نهایی با تعداد ۳۰ سوال برای تمام عامل ها و زیر عامل ها ساخته شد. این تحقیق، منجر به استخراج ابزاری مناسب برای ارزیابی مسئولیت پذیری در ورزشکاران گردید. پرسشنامه طراحی شده در این مطالعه می تواند ابزار مناسبی برای سنجش مسئولیت پذیری در ورزشکاران باشد.

واژه های کلیدی: اعتباریابی ابزار، تحلیل عامل اکتشافی، مسئولیت پذیری ورزشی

^۱ . دانشجوی دکتری گروه مدیریت ورزشی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی ، کرج، ایران

^۲ . استاد گروه مدیریت ورزشی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

^۳ . استاد گروه مدیریت ورزشی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

* ایمیل نویسنده مسئول: hosseinsepasi@yahoo.com

Construction and Validation of an Instrument to Measure Sport Responsibility

---

Sajedi, N. (MA), Sepasi, H*. (PhD), Nourbakhsh, P. (PhD)

Abstract

There is no doubt that in addition to personal capabilities and team skills for athletes, sport responsibility affects their success and championship. The championships and national and international positions and glories influence not only personal and group responsibilities of the athletes but also professional responsibility of sport organizations in relation to the society. Citizens expect to see their athletes not only on top but on top of the ethical standards and remember them as legends. The aim of the current study was to construct and validate the sport responsibility measurement instrument. The present study used exploratory factor analysis to obtain desirable statistical results. Firstly, qualitative data and then quantitative data were collected and analyzed. The considered instrument was distributed among 360 players of volleyball premier league teams in order to statistically examine the internal stability and construct validity of the instrument which was performed with exploratory factor analysis of main data using major components method by orthogonal rotation. After quantitative and qualitative steps, the final questionnaire with 30 items for all factors and sub-factors was constructed. This study extracted a suitable instrument to evaluate responsibility in athletes.

Keywords: instrument validation, exploratory factor analysis, sport responsibility

مقدمه

هم زمان با افزایش روز افزون توجه به تاثیر سازمان‌ها بر رفاه و سلامت جامعه، توزیع عادلانه ثروت و حفظ منابع طبیعی، آن دسته از فعالیت‌ها و سیاست‌های سازمانی که به انتظارات ذی نفعان درباره رفتارهای مسئولانه سازمان‌ها توجه می‌کنند، بسیار اهمیت یافته‌اند. تعجیبی ندارد که اکنون، سازمان‌ها به موضوع مسئولیت‌پذیری اجتماعی سازمان^۱ توجه ویژه‌ای کنند و به طور روزافزونی سرمایه‌گذاری‌شان را در این برنامه‌ها افزایش دهند (چوی، ۲۰۰۷). در این راستا، اخلاق و مسئولیت‌پذیری تیم‌های ورزشی بیش از گذشته مورد توجه صاحب نظران رشته مدیریت ورزشی قرار گرفته است. واضح است که هر تصمیم و عملکرد تیم می‌تواند طی یک روند پیوستار دیر یا زود سرنوشت تمامی نهادهای جامعه را به مقدار کم یا زیاد دستخوش تغییر نماید. مسئولیت‌پذیری را می‌توان مهم‌ترین ابزار بازیکنان یک تیم ورزشی به شمار آورد. هم‌چنین به نظر می‌رسد که ورزش‌ها به منظور گسترش پیوستگی اجتماعی و کاهش خشونت ابزار بسیار قدرتمندی هستند و در جلوگیری از درگیری‌ها شرکت کرده و نقش تسکین‌دهنده دارند. بونفست^۲ (۲۰۱۱) در پژوهشی نشان داد که حس تعلق به بازیکنان تیم‌ها و شرکت در برنامه‌های ورزشی اجتماعی و رویدادها به کاهش رفتارهای ستیزانه در جامعه کمک می‌کند و اکتساب مهارت‌های پسندیده را گسترش می‌دهد.

چلادورای^۳ (۲۰۰۶) به این نتیجه رسید که یک ورزشکار باید جهت رویکرد اجتماعی، و نیز انعطاف‌پذیری و برای تاثیر کلی بر جامعه، فضای خالی ایجاد کند. بنا بر این برای یک ورزشکار بسیار مهم است که گامی مهم در جهت اجتماع بردارد و یک بخش بسیار مهم از استراتژی، یعنی زمان و منابع در دسترس را برای مسائل پیش‌بینی نشده اجتماعی کنار بگذارد، مسایلی همچون بلایای طبیعی یا تراژدی‌های محلی. این مسائل برای یک جامعه بسیار مهم است و مثال بارزی از مشارکت و مسئولیت مدنی تیم‌های ورزشی و ورزشکاران در جامعه می‌باشد. تلاش‌ها توسط یک ورزشکار برای حل کردن یا کمک به کنار آمدن با مسائل پیش‌آمده و ایجاد راه حل برای جلوگیری از بروز مجدد مشکلات، بشدت تاثیر گذار بوده است.

رویکرد خوب ورزش در زمان حاضر عیان‌تر از گذشته است. در سال‌های نه‌چندان دور زلزله سرپل ذهاب سبب شد قهرمانان و چهره‌های مشهور ورزش ایران گرد هم آیند تا گره‌ایی از زلزله‌زدگان

¹ Corporate social responsibility

² Bonfest

³ Chelladurai

غرب ایران زمین باز کنند. اقدامی تحسین برانگیز و آن یک بار دیگر نشان داد مردان ایرانی ورزشکار بسیاری به مانند حضور در میادین مسابقه ای تمام سعی شان را برای موفقیت و بالا بردن پرچم کشور در میادین المپیک و جهانی به کار می بندند هم چنان در خارج از میدان مبارزه سعی می کنند قهرمان باقی بمانند و در بعدهای اخلاقی هم همان قهرمان و الگویی اند که مردم آنان را در سکوهای قهرمانی مشاهده می کنند. به هر حال ممکن است گاهی مسایل غیر فرهنگی و بی اخلاقی از برخی معهود ورزشکاران یاد شود، اما باید روی دیگر سکه را هم دید. ورود قهرمانان و ورزشکاران به عرصه های اجتماعی را باید از زاویه دیگری نیز دید و آن مسئولیت اجتماعی و مسئولیتی که در شرایط بحران بارها و بارها به کمک و مدد هموطنان شان شتافته اند را نیز دید.

دو، باتاچارا و سن^۱ (۲۰۱۳) معتقدند: فرصت خاصی که یک تیم/ ورزشکار حرفه ای در مقایسه با سایر کسب و کارها دارد این است که بسیاری از شهروندان با تیم شناخته شده و یک تعلق هیجانی به موفقیت یا تلاش های تیم ایجاد می کنند. این نوع رابطه، مبنایی برای بخش مسئولیت و در معنای اختصاصی آن مسئولیت ورزشی این مفهوم است.

مارتینز، روزادو، بیسکاریا^۲ (۲۰۱۷) با تحقیق بین ۵۱۷ ورزشکار از رشته های مختلف ورزشی از طریق مدل سازی معادله ساختاری نتیجه گرفتند که برای توسعه مسئولیت پذیری فردی و اجتماعی در بین ورزشکاران باید انگیزه های درونی و بیرونی آن ها را مورد توجه قرار داد.

آگوینیس، گلاواس^۳ (۲۰۱۲) نتیجه گرفتند یک تیم ورزشی موفق، شهروندی را به صورتی یکپارچه می سازد که کاملا خاص است. هر چند سایر کسب و کارها شاید ارائه گر مزایای واقعی و معنی داری برای بسیاری از افراد نظیر حقوق و دستمزد، مزایای بهداشتی، صرفه جویی و خدمات و از این قبیل باشد اما سخت است تصور شود گروهی از کارکنان صورت و بدن خود را رنگ می کنند تا عملکرد را در یک اداره ترغیب نمایند. همچنین این باور سخت است که صنعتی وجود دارد که ۵۰ هزار صندلی را در استادیوم به اعضاء جامعه ای می فروشد که با تی شرت و کلاه و آرایش لوگوی شرکت روی آن صندلی ها بنشینند. معدودی از نهادها وجود دارند که می توانند میلیون ها نفر را در سرتاسر جهان فارغ از سن، طبقه و جنسیت با هم متحد کنند، اما حمایت از یک تیم/ ورزشکار، قطعا یک شکل دارد.

^۱ . Du, Bhattacharya, Sen

^۲ . Martins, Rosado, Biscaria

^۳ . Aguinis, Glavas

با توجه به شدت رابطه تیم/ ورزشکار با شهروند، باید هدف یک تیم، بهبود جامعه مورد نظر و ارتقاء آن رابطه باشد. آگویلا، راپ، ویلیامز، گاناپی^۱ (۲۰۰۷) در مطالعه ایی نشان دادند. بیشتر سازمان ها دارای شاخه ای از بخش ارتباطات برای مسئولیت سرمایه اجتماعی و روابط عمومی هستند. این عناوین نزدیک هستند اما دقیقا هدف بررسی از سوی محقق را توصیف نمی کنند. این چیزی بیش از کمک به سایر اعضاء جامعه و برقراری یک تبادل دوسویه از ایده ها با مشتریان بالقوه می باشد. این چیزی بیش از نوشتن یک چک است. این به معنای درک قدرت ارتباطات، مسئولیت و ورزش است که همراه با وضعیت یک تیم/ورزشکار حرفه ای و پذیرش مسئولیت به عنوان یک عضو تاثیرگذار جامعه است.

شارما^۲ (۲۰۱۳) معتقد است: به منظور مطالعه تاثیر تیم/ ورزشکاران حرفه ای بر جوامع، مناسب است که با بررسی وضعیت موجود هوادارن ورزشی و نحوه شکل دهی ایده ها در خصوص تیم، از آنها شروع کنیم. هرچند موضوع این تحقیق حول تاثیراتی است که یک تیم/ ورزشکار بر جامعه پیرامون خود دارد اما برخی از اعضاء جامعه بیشتر پذیرا و حامی تیم هستند تا دیگران، این افراد بیشتر مایل به مشارکت در فعالیت های تیمی هستند و حمایت از تیم از طریق طرفداری و دریافت پیامی می باشند که تیم/ ورزشکار بازپخش می کند. هواداران حرفه ای ورزش در یک جامعه، خود را با هدف گیری ادراکی از تیم گزینش کرده و به شکل ارادی درگیر سازمان می شوند. از آنجایی که پیام تیم با این گروه از افراد مؤثرتر است، اما دورنمای مختصری از نحوه تعامل آنها با تیم به درک استراتژی ها و کانال های مورد استفاده از سوی تیم/ ورزشکار برای رسیدن به آنها کمک خواهد کرد.

هواداران امروز، گزینه های بسیاری برای یافتن روش های مناسب جهت تجزیه و تحلیل بازی های تیم مطلوب خود دارند. این که هوادار دو آتشفشان باشد یا معمولی فرقی نمی کند تقریبا هرکسی که به دنبال روشی برای دنبال کردن کنشی در یک بازی است می تواند ابزارهای رضایت بخشی برای آن بیابد. تمامی این رسانه ها فرصتی برای تیم/ ورزشکار جهت ارسال پیام به هواداران هستند، اما نقش تیم/ ورزشکار در این میان تحت پوشش قرار می گیرد (باکیو و باکیو، ۲۰۱۵).

بررسی پیشینه مسولیت پذیری نشان می دهد که همزمان با افزایش روزافزون توجه به تاثیری که تیم های ورزشی و ورزشکاران بر رفاه و سلامت جامعه و رعایت اصول اخلاقی و حرفه ای دارند، آن دسته از فعالیت ها و سیاست های سازمانی که به انتظارات ذی نفعان درباره رفتارهای مسئولانه تیم ها و ورزشکاران توجه می کنند بسیار اهمیت یافته اند (آگوینیس و دیگران، ۲۰۱۲). نتایج نشان می دهد که

^۱. Agilera, Rupp, Williams, Ganapathi

^۲. Sharma

عملکرد تیم‌ها بر جامعه تاثیر مستقیم و غیرمستقیمی می‌گذارد. از این رو تیم‌ها باید به گونه‌ای فعالیت کنند که جامعه آن‌را بپذیرد و منطبق بر ارزش‌های آن جامعه باشد. تیم‌هایی که نتوانند خود را با این اصل مهم سازگار کنند، در عرصه عمل موفق نیستند و نمی‌توانند جایگاه‌شان را در جامعه حفظ کنند یا آن‌را بهبود بخشند. در نتیجه بقای خود را در معرض خطر جدی خواهند دید. نتیجه اینکه امروزه نیاز به پژوهش‌های گسترده‌ای در خصوص مسئولیت‌پذیری اجتماعی، محسوس است (آگیلرا و دیگران، ۲۰۰۷).

هم‌چنین به نظر می‌رسد که تا کنون مطالعات چندانی که سطوح فردی، گروهی، و سازمانی مسئولیت‌پذیری بازیکنان تیم‌های ورزشی را مورد بررسی قرار دهد صورت نگرفته است. ضرورت و اهمیت تحقیق حاضر را می‌توان پرداختن به مسایلی که عدم شناخت ورزشکاران از نقش و تاثیرگذاری که بر روی افراد جامعه دارند و فقدان مسئولیت‌پذیری در بین ورزشکاران، با حمایت مسئولین فدراسیون والیبال در قالب تهیه و تبیین مدلی با استفاده جامع از نظرات خبرگان و مسئولین ورزش علی‌الخصوص ورزش والیبال بشمار آورد. با توجه به تایید تحقیق حاضر و اهمیت انجام آن توسط فدراسیون والیبال کشور ایران، احتمال دارد که نتایج این تحقیق بتواند راه حل‌های علمی در اختیار مسئولین ورزشی و فدراسیون‌های تابعه، تیم‌های ملی، سازمان‌های لیگ، مدیران باشگاه‌ها و ورزشکاران قرار دهد تا شرایط توسعه، ترویج و ارزش‌قابل‌شدن بر مسئولیت‌پذیری و شناخت از نقش تاثیرگذار ورزشکار بر جامعه فراهم گردد و نیز پشتوانه مطمئنی برای تیم‌های ملی به وجود آید. در چنین حالتی ورزشکاران فرصتی طلایی پیدا خواهند کرد تا با ارایه نقش‌های تاثیرگذار در تحول جامعه و اشاعه فرهنگ و اخلاق موجه تاثیرگذار و پیش‌قدم باشند.

بنابراین در تحقیق حاضر محقق قصد دارد ابزاری معتبر و با ثبات برای ارزیابی مسئولیت‌پذیری ورزشی ساخته شود. مفهوم کاربردی و جامعه‌مسئولیت‌پذیری ورزشی می‌تواند متنوع و پیچیده باشد. بنابراین تعدادی از عوامل کلیدی که ممکن است بطور مستقیم بر مسئولیت‌پذیری تاثیر گذارد در بین ورزشکاران مورد بررسی قرار گرفته است. با مطالعه تحقیقات پیشینه به صورت جامع تمام عامل‌های تاثیرگذار بر مسئولیت‌پذیری ورزشی مورد بررسی قرار گرفتند (جدول ۱).

جدول ۱. عوامل مسئولیت پذیری ورزشی

عوامل	ابعاد	مسئولیت پذیری ورزشی
فردی	درونی، بیرونی	
گروهی	احترام به قوانین، قدرت تعامل با هم تیمی، شرکت در اجتماع، تعامل گروهی، تعهد اخلاقی	
سازمانی	تعهد سازمانی، اعتماد سازمانی، رفتار شهروندی، موفقیت سازمانی	

روش شناسی

تحقیق حاضر بر اساس هدف کاربردی است، بر اساس شکل جمع آوری داده های نظری به صورت ترکیبی (کیفی و کمی) و به شیوه میدانی انجام پذیرفت و بر اساس زمان مورد بررسی حال نگر می باشد.

به منظور ساخت ابزار اندازه گیری ابتدا با ۲۴ نفر از خبرگان در رویدادهای ورزشی از جمله روسای فدراسیون های تکواندو، ووشو، شطرنج و تیرو کمان و همچنین دبیر کل، نواب رئیس و مدیران فدراسیون والیبال و بسکتبال، مسئولین، مربیان و سرپرستان تیم های ملی و باشگاهی والیبال که آشنایی کامل با ورزشکاران و رویدادهای ورزشی و سوابق اجرایی و آموزشی داشتند مصاحبه انجام پذیرفت، به همین منظور با خبرگان جلساتی هماهنگ شد تا با مصاحبه حضوری چک لیست محقق تکمیل شود و عوامل اصلی و فرعی از نظر آن ها اولویت بندی شود، لذا عوامل مسئولیت پذیری و سوالات مربوط به هر کدام از عوامل که بر اساس مطالعات پیشینه تدوین شده بود در اختیار آنان قرار گرفت، تمام عوامل تاثیرگذار در مسئولیت پذیری که در تحقیقات مرتبط با تحقیق حاضر مورد بررسی قرار گرفته بودند به شکل یک الگوی جامع در اختیار خبرگان قرار گرفت و پیشنهادات این افراد در خصوص اهمیت عوامل مسئولیت پذیری ورزشی جمع آوری و از آنها برای ساخت ابزار اولیه استفاده گردید. در این بررسی در ابتدا با اساتید برجسته و صاحب نظر این حیطه مصاحبه هایی در قالب مصاحبه منظم انجام شد که ابزار سنجش از پیش تهیه شده آن و محقق ساخته بدین ترتیب مسئولیت پذیری در سه عامل فردی، گروهی و سازمانی مشخص شدند

در مرحله دوم و بخش کیفی به منظور بررسی محتوایی سوالات با عوامل مسئولیت پذیری، سوالات موجود در پیشینه تحقیق به خبرگان و اساتید مدیریت ورزشی داده شد تا با بررسی، سوالاتی را که از نظر کمیت و کیفیت دارای محتوای مناسب هستند انتخاب کنند، بدین منظور محقق با بررسی هر عامل در تحقیقات مرتبط و انجام شده و با توجه به نظرات خبرگان ورزشی برای هر عامل ۱۰ سوال پیشنهاد داد که با در اختیار گذاشتن پرسشنامه طراحی شده برای هر عامل سوالات مناسب تر از نظر محتوایی

انتخاب گردید. اساتید مدیریت ورزشی که در این مرحله از ساخت ابزار نظرات شان در تحقیق حاضر اعمال گردید ۱۰ نفر از اعضای هیات علمی دانشگاه های آزاد و دولتی بودند.

پس از ارزیابی های اولیه، پرسشنامه ای با ۶۵ سوال در یک مطالعه آزمایشی در اختیار نمونه ای سهل الوصول به حجم ۱۵۰ نفر از بازیکنان حاضر در لیگ برتر والیبال قرار گرفت. پس از گردآوری پرسشنامه ها در تحقیق مقدماتی، در یک مطالعه کمی ابتدا جهت تحلیل داده ها ضریب همبستگی بین تک تک سوالات با زیر عامل هایی که طبق ادبیات تحقیق جمع آوری شده بود محاسبه شد. براساس گفته ی (یونگ و پیرس، ۲۰۱۳)، بهتر است همبستگی میان سوالات او متغیرها بررسی و هر سوالی که ارتباط کمتر از ۰/۳ داشته باشد از مجموع سوال ها حذف شود. بنابراین همبستگی بین تک تک سوال ها با هر یک از زیر عامل ها بررسی شد و سوالاتی که همبستگی آنها کمتر از ۰/۳ بود حذف گردید. در این مرحله ۲۲ سوال از مجموعه ۶۵ سوال حذف شد.

سپس جهت بررسی همسانی درونی پرسشنامه از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. در مرحله مقدماتی ضریب آلفای کرونباخ برای ۴۳ سوال باقی مانده در پرسشنامه ۰/۹۳ بدست آمد که نشان دهنده پایایی بالای این پرسشنامه است. نهایتاً، پرسشنامه با ۴۳ سوال و ۱۱ زیر عامل برای تحلیل نهایی آماده و در اختیار نمونه اصلی کلیه بازیکنان شرکت کننده در لیگ برتر والیبال کشور در سال ۱۳۹۶ قرار گرفت. پس از انجام تحلیل عامل اکتشافی و تحلیل عامل تاییدی پرسشنامه نهایی با تعداد ۳۰ سوال برای اندازه گیری عامل ها و زیر عامل ها با مقیاس پنج درجه ای لیکرت از کاملاً موافقم (۵) تا کاملاً مخالفم (۱) ساخته شد.

جامعه آماری این تحقیق را کلیه بازیکنان حاضر در ۱۲ تیم والیبال مردان و ۷ تیم والیبال بانوان به همراه کلیه بازیکنان دعوت شده به اردوی تیم های ملی والیبال در رده های بزرگسالان، جوانان و نوجوانان که در مجموع تعداد ۳۶۰ نفر بودند تشکیل داد که به روش سهل الوصول پرسشنامه ها را تکمیل کردند (گال، بورگ و گال، ۱۹۹۶). که ۳۲۹ پرسشنامه قابل تحلیل بودند. محقق از طریق فدراسیون و هماهنگی با سرپرستان و سرمربیان تیم ها در محل تمرینات حاضر شده و با در دست داشتن امکانات لازم از بازیکنان درخواست شد تا به سوالات پرسشنامه پاسخ دهند.

نتایج

با بررسی داده ها و تحلیل نتایج تحلیل عامل اکتشافی و تاییدی برای متغیر مسئولیت پذیری ورزشی بازیکنان والیبال لیگ برتر کشور سه عامل مسئولیت پذیری فردی، مسئولیت پذیری گروهی و

مسئولیت پذیری سازمانی مشخص شد که به عنوان متغیر درون زا در نظر گرفته شده است. برای متغیر درون زا مسئولیت پذیری فردی دو زیر عامل درونی و بیرونی در نظر گرفته شد. متغیر درون زا مسئولیت پذیری گروهی شامل سه زیر عامل قدرت تعامل با هم تیمی، تعامل گروهی و تعهد اخلاقی است. و در نهایت، متغیر درون زا مسئولیت پذیری سازمانی شامل سه زیر عامل موفقیت سازمانی، تعهد سازمانی و رفتار شهروندی است

زمانی که داده‌ها جمع آوری شد، از تحلیل عاملی اکتشافی برای پالایش بیشتر شاخص‌های جدید استفاده شد. در این مرحله هدف اصلی تحلیل این بود که متغیرهای مکنون مرتبط با این ۴۳ سوال را شناسایی نماید. جهت انجام تحلیل عاملی اکتشافی از نرم افزار SPSS24 استفاده شد. بعد از اجرای تحلیل عامل اکتشافی با بررسی ضریب تعیین هر یک از سؤالات در هر زیر عامل یعنی میزان تبیین واریانس متغیرها (سوالات)، باید سؤال‌هایی که ضریب تعیین آن‌ها کمتر از ۰/۵ است حذف شود. زیرا کوچک بودن این مقدار بدان معناست که آن متغیر (سوال) با هیچ یک از عوامل ارتباط ندارد. در مرحله اول تحلیل عاملی ضریب تعیین کلیه سؤالات بالاتر از ۰/۵ بدست آمد. جدول ۲ نتایج آزمون KMO و بارتلت را نشان می‌دهد.

جدول ۲. نتایج آزمون KMO و بارتلت در تحلیل عامل اکتشافی

متغیر	تعداد عامل	آماره آزمون KMO	آماره بارتلت	سطح معناداری
مسئولیت پذیری	۱۰	۰/۹۱	۵۸۵۰/۹	۰/۰۰۱

همان طور که نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد، آماره آزمون KMO برابر با ۰/۹۱ است و بنابراین کیفیت نمونه گیری برای انجام تحلیل عاملی اکتشافی مناسب است. سطح معناداری آماره بارتلت برای کلیه زیر عامل‌ها ۰/۰۰۱ و کمتر از ۰/۰۵ است بنابراین ساختار داده‌ها نیز برای انجام تحلیل عاملی اکتشافی مناسب بود.

جدول ۳ نتایج حاصل از ماتریس چرخش یافته عاملی مربوط به تحلیل عوامل سؤالات را نشان می‌دهد. یکی از اهداف تحلیل عاملی اکتشافی بررسی اعتبار و اگر است. اعتبار واگرا زمانی وجود دارد که هر سوال با عاملی که در آن قرار دارد مقداری بیشتر از ۰/۵ و با عامل‌های دیگر دارای مقادیری کمتر از ۰/۵ باشد. از این رو بار عاملی سؤالات حداقل ۰/۵ در نظر گرفته شد. در این مرحله ۱۱ سؤال که دارای بار عاملی کمتر از ۰/۵ بودند حذف شدند. در کل در این تحلیل ۱۰ عامل برای ۳۲ سؤال باقی مانده مربوط به مسئولیت پذیری شناسایی شدند. همان طور که نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد سؤالات ۱۳ و ۹ از عامل

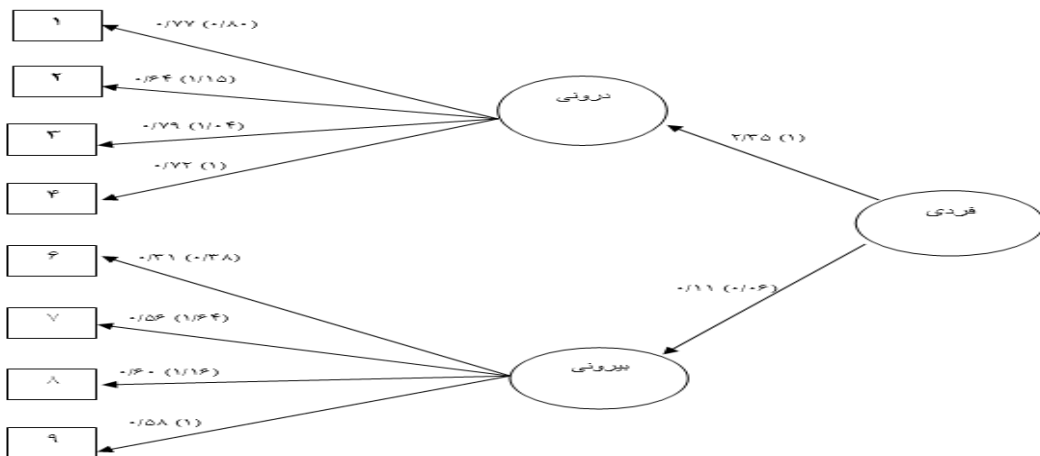
گروهی هر یک در عامل جداگانه قرار گرفته اند. با قرار دادن این دو سؤال در یک عامل ضریب آلفای کرونباخ ۰/۰۵ بدست آمد بنابراین دو سؤال مذکور حذف شدند. در عامل مسئولیت پذیری سازمانی از ۱۶ سؤال ۵ سؤال حذف و ۱۱ سؤال در عامل‌ها باقی ماندند. سؤالات زیر عامل اعتماد سازمانی حذف شدند. جدول ۳ بارهای عاملی چرخش یافته سؤال‌های هر زیر عامل را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج تحلیل عوامل اکتشافی در مجموع ۸ عامل با ۳۰ سؤال باقی ماندند که تحلیل عامل تأییدی بر روی آنها انجام شد.

جدول ۳. بارهای عاملی چرخش یافته

عامل	زیر عامل	سؤال	بارعاملی	
گرونی	۱- درونی	۱	۰/۱۸۵	
		۲	۰/۱۶۵	
		۳	۰/۱۷۳	
	۲- بیرونی	۴	۰/۱۷۱	
		۶	۰/۱۵۱	
		۷	۰/۱۶۷	
		۸	۰/۱۶۳	
		۹	۰/۱۷۶	
		۱۳	۰/۱۶۹	
مسئولیت پذیری	۳- احترام به قوانین	۱۱	۰/۱۵۱	
		۱۵	۰/۱۵۷	
		۱۷	۰/۱۷۶	
	۴- قدرت تعامل با هم تیمی	۱	۰/۱۵۴	
		۹	۰/۱۷۳	
		۴	۰/۱۵۶	
		۵	۰/۱۶۷	
		۶	۰/۱۶۴	
گروهی	۵- شرکت در اجتماع	۳	۰/۱۵۳	
		۷	۰/۱۷۳	
		۸	۰/۱۶۹	
	۶- تعامل گروهی	۱۸	۰/۱۶۷	
		۶	۰/۱۶۶	
		۹	۰/۱۵۸	
		۷- تعهد اخلاقی	۶	۰/۱۶۶
			۹	۰/۱۵۸
۹	۰/۱۵۸			
سازمان	۸- موفقیت سازمانی	۶	۰/۱۶۶	
		۹	۰/۱۵۸	

۰/۶۴	۱۳	
۰/۱۵۹	۵	۹- تعهد سازمانی
۰/۱۶۳	۱۱	
۰/۱۶۶	۱۲	
۰/۱۵۱	۱۵	
۰/۱۶۳	۱	۱۰- رفتار شهروندی
۰/۱۵۸	۲	
۰/۱۶۳	۴	
۰/۱۶۶	۱۶	

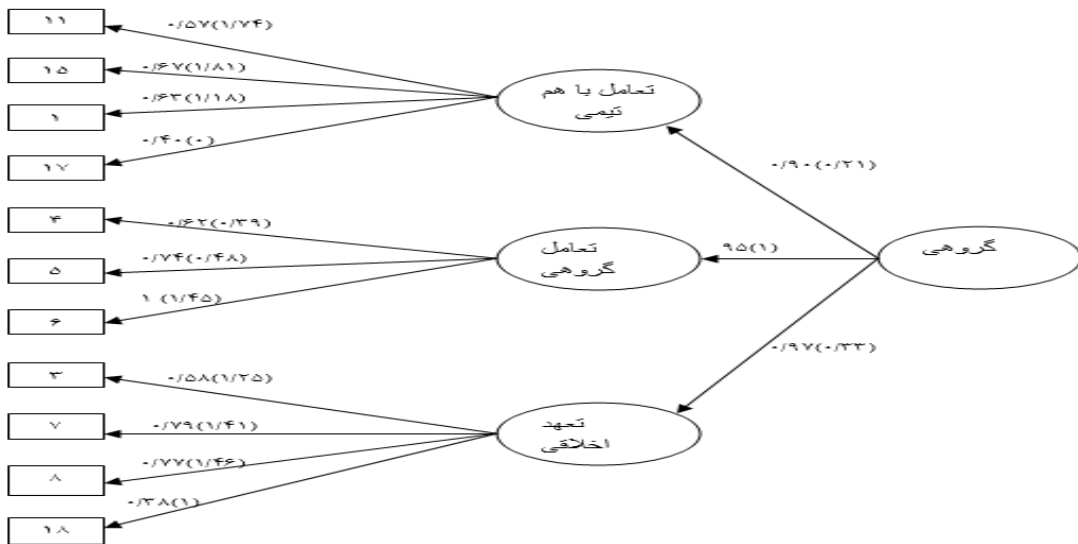
پایایی پرسشنامه مسئولیت پذیری با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ در مطالعه اصلی ۰/۸۹ بدست آمد که نشان از پایایی مناسب این پرسشنامه دارد. پایایی ۸ عامل نیز پایایی مناسب داشتند. در این بخش تحلیل عاملی تأییدی برای عامل‌های بدست آمده از تحلیل عاملی اکتشافی بررسی می‌گردد. شکل های ۱ الی ۴ ضرایب مسیر تحلیل عاملی تأییدی برای هر یک از عوامل و مدل نهایی می‌باشد. شکل ۱- تایج تحلیل عاملی تأییدی برای متغیر مسئولیت پذیری فردی و دو زیر عامل درونی و بیرونی که در مجموع شامل ۸ سوال است را نشان می‌دهد. همانطور که نتایج نشان می‌دهند، مقادیر GFI ، CFI و NFI بالاتر از ۰/۹ و مقدار CMIN/DF بین ۲ و ۳ بدست آمده همچنین مقدار RMSEA ۰/۰۵ بدست آمده است. با توجه به معیارها برازش مناسب می‌باشد.

شکل ۱. تحلیل عامل تأییدی برای عوامل مسؤلیت پذیری فردی

$\chi^2=37/62, DF=18, P<0/001, CMIN/D= 2/09, GFI=0/97, NFI=0/94, CFI =0/97, RMSEA =0/05$

تیمی، تعامل گروهی و تعهد اخلاقی را نشان می‌دهد که در مجموع شامل ۱۱ سؤال می‌باشد. سؤالات دو عامل احترام به قوانین و شرکت در اجتماع حذف شدند. طبق نتایج مقدار معیار GFI, CFI بالاتر از ۰/۹ بدست آمده است. NFI نزدیک به ۰/۹ بدست آمده است و $RMSEA$ ۰/۰۷ محاسبه شد. در کل نشان دهنده برازش نسبتاً مناسب مدل متغیر تحقیق می‌باشد.

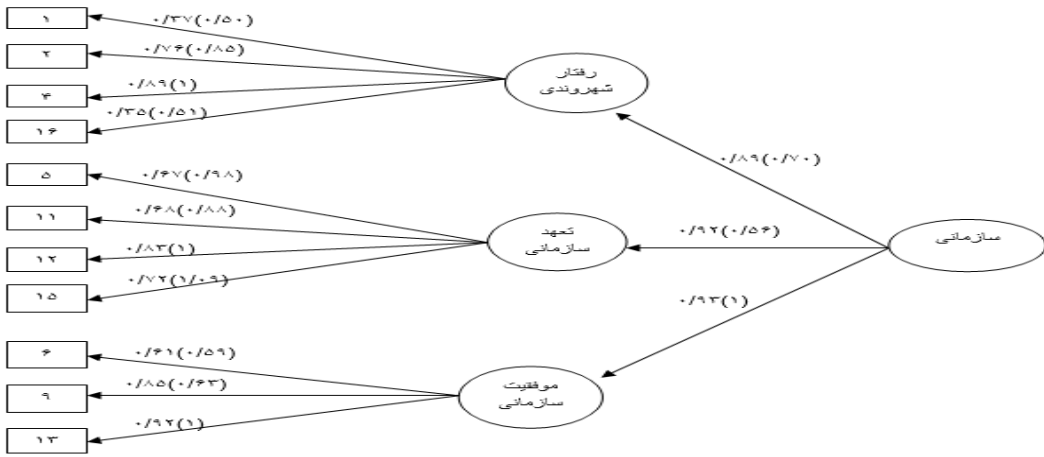

شکل ۲. تحلیل عامل تأییدی برای متغیر مسؤلیت پذیری گروهی

$\chi^2=125/32, DF=41, P<0/001, CMIN/D= 3/06, GFI=0/93, NFI=0/89, CFI =0/93, RMSEA =0/07$

شکل ۳ - نتایج تحلیل عاملی برای متغیر مسؤلیت پذیری سازمانی و سه زیر عامل موفقیت سازمانی، تعهد سازمانی و رفتار شهروندی را نشان می‌دهد که در مجموع شامل ۱۱ سؤال می‌باشد. سؤالات زیر عامل اعتماد سازمانی حذف و سؤال ۱۶ در عامل رفتار شهروندی ادغام شد. طبق نتایج مقدار معیار

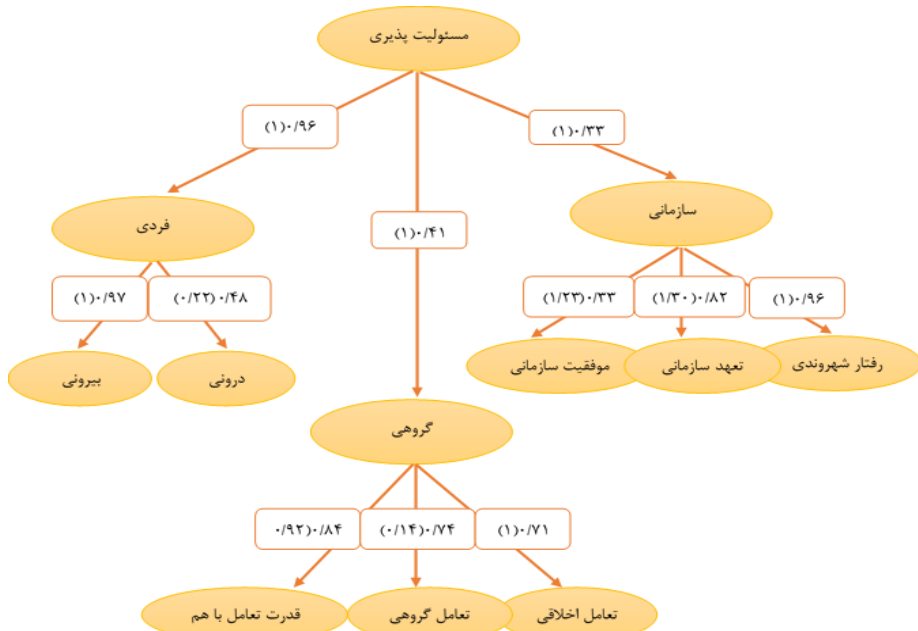
GFI بالاتر از ۰/۹۰ می باشد.

شکل ۳. تحلیل عامل تأییدی برای متغیر مسؤلیت پذیری سازمانی

$P < 0.001$, $CMIN/D = 6/7$, $GFI = 0.92$, $NFI = 0.74$, $CFI = 0.77$, $RMSEA = 0.1$

$$\chi^2 = 241/13, DF = 36$$

شکل ۴. ضرایب مسیر در تحلیل عاملی تأییدی برای الگوی مبنا

خلاصه نتایج بارهای عاملی، میانگین واریانس استخراج شده و اعتبار تشخیصی در جدول ۴ گزارش شده است. همانطور که در جدول نشان داده شده است، بار عاملی بیشتر سوالات بالاتر از ۰/۵ بدست آمده و قابل قبول می‌باشد. هم چنین میانگین واریانس استخراج شده برای غالب متغیرهای مکنون بالاتر از ۰/۵ بدست آمده است بنابراین با توجه به برقرار بودن دو شرط مذکور، اعتبار همگرا برای متغیرهای مکنون برقرار است.

جدول ۴. نتایج بارهای عاملی، میانگین واریانس استخراج شده و اعتبار تشخیصی

عامل	سوال	λ	AVE	اعتبار تشخیصی
درونی	۱	۰/۷۷	۰/۵۴	۰/۸۰
	۲	۰/۶۴		۰/۸۱
	۳	۰/۷۹		۰/۸۳
	۴	۰/۷۲		۰/۷۸
بیرونی	۵	۰/۳۱	۰/۲۸	۰/۴۲
	۶	۰/۵۶		۰/۸۰
	۷	۰/۶۰		۰/۷۰
	۸	۰/۵۸		۰/۶۷
قدرت تعامل با هم تیمی	۹	۰/۷۴	۰/۴۷	۰/۶۹
	۱۰	۰/۶۷		۰/۷۴
	۱۱	۰/۸۱		۰/۷۵
	۱۲	۰/۵۰		۰/۶۰
تعامل گروهی	۱۳	۰/۷۱	۰/۶۵	۰/۸۱
	۱۴	۰/۸۱		۰/۸۴
	۱۵	۰/۸۹		۰/۸۱
تعهد اخلاقی	۱۶	۰/۶۴	۰/۵۴	۰/۷۳
	۱۷	۰/۸۹		۰/۷۴
	۱۸	۰/۸۷		۰/۷۴
	۱۹	۰/۴۶		۰/۶۹
موفقیت سازمانی	۲۰	۰/۶۱	۰/۶۵	۰/۲۷
	۲۱	۰/۸۵		۰/۱۷
	۲۲	۰/۹۲		۰/۱۹
تعهد سازمانی	۲۳	۰/۶۷	۰/۵۳	۰/۳۷
	۲۴	۰/۶۸		۰/۳۷
	۲۵	۰/۸۳		۰/۴۰
	۲۶	۰/۷۲		۰/۳۷

۰/۷۷	۰/۷۵	۰/۳۷	اگر مشکلی در روند انجام کار یا محیط تیم ببینم به مدیریت سازمان باشگاه اطلاع می‌دهم.	۲۷	رفتار شهروندی
۰/۷۰		۰/۷۶	به بازخوردهایی که از طرف سازمان می‌گیرم اهمیت می‌دهم و آنها را بررسی و لحاظ می‌کنم.	۲۸	
۰/۶۰		۰/۸۹	خودم را در جایگاه کسی که دارد تصمیمات اساسی می‌گیرد می‌گذارم و سعی می‌کنم با همان سطح کیفی که باشگاه انتظار دارد، کار انجام دهم.	۲۹	
۰/۷۴		۰/۳۵	تا آنجا که بتوانم اشتباهات باشگاه و مدیران را به آنها گوشزد می‌کنم.	۳۰	

بحث و نتیجه گیری

همان طور که بیان شد برای سنجش مسئولیت پذیری ورزشی باید ابزار قابل اعتماد و پایا استفاده نمود که منعکس کننده دقیق و قابل استناد برای ارزیابی مسئولیت پذیری در ورزشکاران باشد که با توجه به نتایج به دست آمده از این مطالعه، پرسشنامه ساخته شده، ابزار مناسبی برای سنجش مسئولیت پذیری در ورزشکاران است. هدف اصلی تحقیق حاضر درک بهتر مسئولیت پذیری ورزشی به کمک ابزاری معتبر و پایا همراه با عوامل مرتبط بود که در پایان به طراحی پرسشنامه مسئولیت پذیری ورزشی منتهی گردید. پرسشنامه ای با ۳۰ سوال، سه عامل اصلی و ۸ زیر عامل ساخته شد. عوامل اصلی چون مسئولیت پذیری فردی، مسئولیت پذیری گروهی و مسئولیت پذیری سازمانی در تحقیق حاضر از عوامل مسئولیت پذیری ورزشی معرفی شدند.

مسئولیت پذیری فردی با دو زیر عامل درونی و بیرونی ارتباط معنا دار دارند. به همین دلیل انگیزش، ایمنی خود و هم تیمی، اخلاق کاری، پاسخگویی، تعامل با محیط، حفظ محیط زیست و الگو سازی برای جامعه در مسئولیت پذیری و ارتقاء آن تاثیر گذار هستند. نتایج این بخش همسو با پژوهش های بونفست (۲۰۱۱) است که نتیجه گرفت که انگیزش درونی بیرونی و بی انگیزگی نشانگر ابعاد مهمی از یک ساختار انگیزشی در تحقق فهم بهتری از توسعه مسئولیت اجتماعی و فردی می باشد. همچنین خود تشخیصی شامل حرکت ناشی از سطح بالای انگیزش و تعهد درونی در زمانی می شود که آزادانه فرد بخواهد در یک فعالیت مشارکت کند این معنای انگیزش ناشی از رضایت و فشار صرف ایفای نقش در یک فعالیت است به گفته والراند و فورتیر^۱ (۲۰۱۷)، افراد برانگیخته از درون برای تحقق یک برآیند درگیر یک فعالیت به شکل مزیت یا پالایش می شوند. مسئولیت پذیری فردی فرمی از توسعه مثبت برای آماده سازی جوانان برای زندگی است که در اینجا توسعه مهارت، ارزش و فضیلت ارائه گر گذاری موفق به بلوغ می باشد. تولیور^۲ (۲۰۱۳) نتیجه گرفت با توجه به مشخصه های ویژه ورزش یک شانس قوی وجود دارد که توسعه و حفظ رفتارهای مثبت اجتماعی و فردی به وسیله ترغیب مشارکت ورزشی پایدار قابل بهینه سازی باشد.

در پژوهش، عامل مسئولیت پذیری گروهی در پنج بخش احترام به قوانین، شرکت در اجتماع، تعامل گروهی، قدرت تعامل با هم تیمی و تعهد اخلاقی بررسی شد که رابطه علی بین این عوامل و مسئولیت پذیری ورزشی در نتایج مشاهده می شود.

نتایج نشان داد که ضریب مسیر بین مسئولیت ورزشی با شرکت در اجتماع از طریق مسئولیت پذیری گروهی معنادار می باشد. شرکت در اجتماع می تواند از عوامل تعیین کننده مسئولیت ورزشی باشد. بنابراین دارا بودن نقش پر رنگ و تاثیرگذار در اجتماع برای فرهنگ سازی و انجام رفتارهای درست در جامعه برای مسئولیت پذیری ورزشکاران، بسیار مهم است و موجب افزایش سطوح فرهنگی و مسئولیت پذیری هواداران و جامعه خواهد شد. بدون شک امروزه در سراسر جهان، ورزش پدیده ای منحصر به فرد است که به واسطه استفاده بهینه از آن در اجتماع، می توان از بسیاری از مقولات از جمله فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی به رشد چشمگیری دست یافت. کو، ژانگ و کاتانی^۱ (۲۰۱۱) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که اثرات ورزش بر افراد، خانواده ها و نهایتاً جامعه در بسیاری از موارد کاملاً ویژه و خاص است که در هیچ پدیده دیگری قابل مشاهده نیست. همچنین، ایچ برگ^۲ (۲۰۰۳)، نتیجه گرفت فرآیند جهانی شدن، قدرت ورزش را افزایش داده و نهادهای ورزشی و ورزشکاران با افزایش فشار از طرف جامعه برای برخورداری از یک نگرش وسیع تر به اهداف و فعالیت هایشان در ابعاد اجتماعی و محیطی مواجه هستند. فشار برای رفتار مسئولانه تر نهادهای ورزشی و ورزشکاران به یک معمای جدید برای تصمیم سازی نهادهای ورزشی در راستای حداکثر سازی سود رساندن به جامعه و ارزش تبدیل گردیده است.

از سوی دیگر، بنا بر یافته های چوی^۳ (۲۰۰۷) امروزه موفقیت ورزشکاران تنها وابسته به وضعیت آن ها در داخل میدان مسابقه نیست، بلکه با تمایزشان در سبک و داستان زندگی نیز در ارتباط است. در همین رابطه، کورتسن^۴ (۲۰۱۳) بیان می کند در عصر رسانه و ارتباطات که فرهنگ رسانه به سرعت و به طور کامل منعکس کننده اتفاقات است، بی ملاحظه گی بازیکن در خارج از زمین مسابقه می تواند نقشی حیاتی در فهمیدن و آگاهی از داستان و ماجرای شخصی ورزشکاران بازی کند.

مارک اندر، لافرنییر، روبرت و والراند^۵ (۲۰۱۱) در پژوهشی به بررسی عوامل روانشناختی موثر بر کیفیت روابط و رفتار اجتماعی ورزشکاران و مربیان ورزشی پرداخته اند، با توجه به نتایج پژوهش، شور و اشتیاق

¹. Ko, Zhang & Cattani

². Eichberg

³. Choi

⁴. Cortsen

⁵. Marc-Andre, Lafreniere, Robert & Vallerand

مربی، خودمختاری مربی، میزان کنترلی که مربیان بر رفتار ورزشکاران دارند و میزان نزدیکی که ورزشکاران با مربیان احساس می کنند، باکیو و باکیو^۱ (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی نقش ورزش بر کیفیت زندگی و جامعه پذیری ورزشکاران پرداخته اند، نتایج نشان داد، ورزش دارای توانایی بالقوه فراوانی به منظور کمک به افراد در حل مسائل روزمره، الگودهی و بهبود کیفیت زندگی دارد.

بسیاری از روابط فردی در موقعیت های ورزشی شکل می گیرد آیهان، ییلماز و سنگل^۲ (۲۰۱۳) رابطه بین ورزشکار و مربی، باشگاه و تیم یکی از این ارتباطات است که به لحاظ مدت زمان و شدت روابط مرسوم بین رهبر و پیرو قلمداد می شود. برنر، بوردلی و ست^۳ (۲۰۱۵) نتیجه گرفتند در چنین محیطی، مولفه کلیدی در تعیین اثر بخشی رهبری اعتماد زیر دستان به رهبر است. با در نظر گرفتن این الگوی ارتباطی، انتظار می رود رهبر و پیروان به یکدیگر اعتماد کنند و نیت خوبی در پس رفتارهای خود داشته باشند (آیهان و دیگران، ۲۰۱۳).

نتایج تحقیق حاضر بیان می کند که ضریب مسیر بین مسئولیت پذیری ورزشی و موفقیت سازمانی از طریق مسئولیت پذیری سازمانی معنادار می باشد. موفقیت سازمانی می تواند یکی از عوامل موثر در مسئولیت پذیری سازمانی و از آن طریق بر مسئولیت پذیری ورزشی باشد. عملکرد سازمان های برجسته از طریق تلاش های عادی و معمول کارکنان حاصل نمی شود. یکی از دلایلی که باعث موفقیت سازمان های بزرگ می شود این است که آنها دارای کارکنانی هستند که فراتر از وظایف رسمی خود تلاش می نمایند. علاوه بر این رفتار شهروندی سازمانی نیز دارای اهمیت ویژه ای است. بونفست به این نتیجه رسید که بین نوع دوستی، جوانمردی، آداب اجتماعی، ادب و نزاکت، وظیفه شناسی و موفقیت سازمانی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد (بونفست، ۲۰۱۱). گودرزی، حسنی، جلالی فراهانی و علی دوست قهفرخی (۱۳۹۷) با در نظر گرفتن این نکته اساسی که، ورزشکاران مشهور، با توجه به ویژگی هایی مانند موفقیت در میداين ورزشی، و به این وسیله ایجاد شرایطی برای وقوع تجربهء جایگزین در هواداران، دارا بودن سبک زندگی خبرساز و توجه رسانه ها به ابعاد رفتاری آن ها و کسب درآمدهای سرشار، الگویی قوی برای جوانان و نوجوانان هستند می توان به اهمیت این تحقیق و تاثیرات شگرف آن نه تنها در بین ورزشکاران که در جامعه هم پی برد.

¹. Baciu & Baciu

². Ayhan, yilmaz & Sengo

³. Burner, Boardley & Cte

امید است تحقیق حاضر توانسته باشد گام مهم و سودمندی در پیشبرد و توسعه علم مدیریت ورزشی فراهم کرده باشد. مدل استخراجی از این تحقیق منحصر بر طبق مبانی نظری، تحقیقات پیشینه و نظرات خبرگان ورزشی ساخته شده است و امکان دارد با مطالعات بیشتر و پیشرفت‌های تکنولوژیکی تغییراتی در این مدل به وجود آید. بنابراین پیشنهاد می‌شود تا محققان مجدداً با مطالعات گسترده تر عوامل مسئولیت‌پذیری ورزشی را مورد بررسی قرار دهند. در پایان آنچه می‌توان به جنبه کاربردی تحقیق حاضر اشاره کرد، ساخت و اعتباریابی ابزاری است که برای اندازه‌گیری مسئولیت‌پذیری ورزشی در جامعه آماری حاضر در این تحقیق برای اولین بار در کشور ساخته شده است. پیشینه نشان می‌دهد که تاکنون در کشور چنین ابزاری برای اندازه‌گیری مسئولیت‌پذیری ساخته نشده است. بنابراین، محققان می‌توانند به سهولت از این ابزار در مطالعات خود استفاده کنند. سنجش مسئولیت‌پذیری و تلاش در جهت رشد و آموزش آن در بین ورزشکاران می‌تواند در آینده تصویر روشن تری در اختیار فدراسیون‌ها، مدیران ورزشی و همچنین مربیان و ورزشکاران قرار دهد.

منابع

- حسنی، ز، گودرزی، م، جلالی فراهانی، م، علیدوست قهفرخی، ا. (۱۳۹۷). اثر برند ورزشکار بر همانندسازی و اثربخشی صحنه‌گذاری ورزشکار مشهور. رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی. ۲۱-۹.
- رامین مهر، ح. (۱۳۹۵). روش تحقیق کمی با کاربرد مدلسازی معادلات ساختاری (نرم افزار لیزرل). تهران: انتشارات ترمه
- Aguilera, R. V, Rupp, D. E., Williams, C. A., Ganapathi, J. (2007). Putting the s back in corporate social responsibility: A multilevel theory of social change in organizations. *Academy of Management Review*, 32(3), 836-863.
- Aguinis, H., Glavas, A. (2012). What we know and don't know about corporate social responsibility a review and research agenda. *Journal of Management*, 38(4), 932-968.
- Ayhan, A., Yilmaz, S., Sengul, U. (2013). The effect of school principals' leadership styles on teachers' organizational commitment and job satisfaction educational science educational consultancy and research center. *Theory & Practice*, 13(2), 806-811.